

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของพยาบาลวิชาชีพในการปฏิบัติงานที่สถานื่อนามัย โดยใช้เทคนิคเดลฟาย ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาล และ/หรือการสาธารณสุขจำนวน 27 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดำเนินการวิจัยโดยกำหนดกรอบในการศึกษาโดยการศึกษาข้อมูลจากตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษานำโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในสถานื่อนามัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 3 ชุด ชุดแรกเป็นแบบสอบถามปลายเปิดจำนวน 8 ข้อและแบบเลือกตอบ 7 ข้อ ให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ จากนั้นนำข้อมูลจากคำตอบในรอบที่ 1 มาวิเคราะห์เนื้อหาและประเด็นต่าง ๆ แล้วนำมาสร้างแบบสอบถามชุดที่ 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับรวม 96 ข้อ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตอบเป็นรอบที่ 2 นำคำตอบจากแบบสอบถามชุดที่ 2 มาคำนวณหาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ เพื่อนำมาประกอบในการสร้างแบบสอบถามชุดที่ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าซึ่งใช้ข้อความเดิม แต่เพิ่มตำแหน่งมัธยฐาน ช่วงพิสัยระหว่างควอไทล์ และตำแหน่งที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนได้ตอบในรอบที่ 2 แบบสอบถามชุดนี้ผู้วิจัยได้ปรับปรุงตามที่ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะ มีข้อคำถามเพิ่มขึ้นอีก 1 ข้อ แล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตอบเป็นรอบที่ 3 จากคำตอบในรอบที่ 3 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยการหาค่ามัธยฐาน ฐานนิยม พิสัยระหว่างควอไทล์ และผลต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยมของแต่ละข้อความ แปลผลการวิเคราะห์จากความคิดเห็นที่สอดคล้องกันของผู้เชี่ยวชาญ โดยพิจารณาจากข้อความที่มีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป พิสัยระหว่างควอไทล์มีค่าไม่เกิน 1.50 และผลต่างระหว่างค่ามัธยฐานกับฐานนิยมไม่เกิน 1.00 เรียงลำดับข้อความเหล่านั้นโดยพิจารณาจากค่ามัธยฐาน วิเคราะห์เนื้อหาในคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนและข้อคิดเห็นได้แจ้งในกรณีที่คำตอบอยู่ในตำแหน่งนอกพิสัยระหว่างควอไทล์ เสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของการบรรยายเป็นสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพในสถานื่อนามัย สังกัดกระทรวงสาธารณสุข

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

- 1) สมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพในสถานีนามัย ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ
 1. สมรรถนะด้านปฏิบัติการพยาบาล ประกอบด้วยสมรรถนะ 21 รายการ
 2. สมรรถนะด้านการบริหาร ประกอบด้วยสมรรถนะ 15 รายการ
 3. สมรรถนะด้านการเป็นผู้นำ ประกอบด้วยสมรรถนะ 14 รายการ
 4. สมรรถนะด้านการทำงานร่วมกันในชุมชน ประกอบด้วยสมรรถนะ 11 รายการ
 5. สมรรถนะด้านการนำหลักการสาธารณสุขมูลฐานมาใช้ ประกอบด้วยสมรรถนะ 13 รายการ
 6. สมรรถนะด้านการสอนและฝึกอบรม ประกอบด้วยสมรรถนะ 9 รายการ
 7. สมรรถนะด้านการวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วยสมรรถนะ 13 รายการ

- 2) รายการสำคัญสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพในสถานีนามัย ทั้ง 7 ด้าน ประกอบด้วยสมรรถนะรวมทั้งสิ้น 96 รายการ และเป็นสมรรถนะที่มีความจำเป็นในระดับมากที่สุด 13 รายการ เรียงตามลำดับดังนี้
 1. มีความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานในชุมชน
 2. ปฏิบัติการพยาบาลที่มุ่งช่วยเหลือประชาชนโดยไม่แอบแฝงการหาผลประโยชน์
 3. มีความรับผิดชอบสูง
 4. ให้การรักษา เบื้องต้นตามขีดความสามารถของพยาบาลวิชาชีพ
 5. เข้าใจ และใช้หลักการสาธารณสุขมูลฐาน เป็นตัวกำหนดบริการที่สมบูรณแบบ และสัมพันธ์กับกระบวนการปฏิบัติการพยาบาล
 6. นำนโยบายสู่การปฏิบัติในรูปของแผนงานที่สอดคล้องกับสภาพของชุมชน
 7. เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในเรื่องส่วนตัว และการปฏิบัติงานในหน้าที่
 8. วิเคราะห์และกำหนดแนวทางช่วยเหลือผู้เจ็บป่วยร่วมกับบุคคล ครอบครัว หรือชุมชนให้ได้รับการดูแลรักษาที่ถูกต้อง

9. ใช้จ่ายได้ถูกต้อง
10. ให้บริการพยาบาลโดย เน้นการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค
11. ปรับตัวให้เข้ากับบุคคลได้ทุกระดับ
12. ช่วยเหลือ และเป็นพี่ปรึกษาที่ดีแก่ผู้ร่วมงานและประชาชน
13. สนับสนุนให้ประชาชนมีพฤติกรรมอนามัยที่ดีอย่างต่อเนื่อง ภายใต้การดำเนินงานของประชาชนเอง

สมรรถนะนอกเหนือจากนี้อีก 83 รายการ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า มีความจำเป็นในระดับมาก มีดังนี้

1. ทักษะในการตรวจร่างกายเบื้องต้น
2. วินิจฉัยโรค หรือความเจ็บป่วยได้ถูกต้อง
3. สอนและให้คำแนะนำแก่ประชาชน เกี่ยวกับสุขภาพ
4. ส่งเสริมให้เกิดภาพพจน์และคุณค่าที่ชัดเจนว่างานใดบ้างที่พยาบาลวิชาชีพควรทำ
5. เข้าใจภารกิจและขอบ เขตของงานที่พยาบาลวิชาชีพต้องปฏิบัติ
6. ให้บริการพยาบาลโดยยึดหลักการพยาบาลแบบองค์รวม
7. นำหลักการพยาบาลที่เป็นนวัตกรรมมาจัดให้บริการพยาบาล
8. ส่งต่อผู้ป่วยเพื่อการรักษาต่อเนื่องได้เหมาะสม
9. ใช้กระบวนการพยาบาลในการให้บริการพยาบาล
10. แสดงออกให้ปรากฏได้ถึงความรู้ เหตุและผลของการปฏิบัติทางวิชาชีพพยาบาล
11. ฟื้นฟูสุขภาพได้เหมาะสมกับภาวะการเจ็บป่วย
12. ให้นำบริการพยาบาลให้บรรลุ เกณฑ์ พบส.
13. นำมาตรฐานการพยาบาลมากำหนด เป็นแนวทางให้บริการ
14. ใ้ส่ช่องทาง เติบโตให้กำลังใจให้แก่ผู้ป่วยในภาวะฉุกเฉิน
15. ทักษะในการใช้เครื่องมือพิเศษที่เป็นสิ่งสนับสนุนการปฏิบัติการพยาบาลให้มีประสิทธิภาพ (การใช้กล้องจุลทรรศน์ เครื่องวัดระดับน้ำตาลในเลือด เครื่องส่องตา หู คอ จมูก ฯลฯ)

16. แปลการตรวจทางห้องปฏิบัติการที่ไม่ซับซ้อนได้
17. ทำคลอด เด็กท่ากัน ได้อย่างปลอดภัย
18. ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีขั้นตอน และเหมาะสมกับสถานการณ์
19. ทักษะการวิเคราะห์ปัญหา เป็นระบบ
20. บูรณาการการพัฒนา และวิธีการแก้ปัญหาในกระบวนการปฏิบัติงานปกติ
21. เข้าใจ และใช้ข้อมูลสาธารณสุขในการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
22. มอบหมายงานได้เหมาะสม
23. เข้าใจกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน กฎข้อบังคับอื่น ๆ ที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน
24. วิเคราะห์ปัญหาตามสภาพที่เป็นอยู่จริง โดยปราศจากอคติของผู้ให้บริการ
25. นิเทศงานแก่บุคลากรสาธารณสุข รวมทั้งอาสาสมัครโดยเน้นการสอนและพัฒนางาน มากกว่าการตรวจสอบงาน
26. จัดระบบบันทึกข้อมูลข่าวสารให้เอื้อต่อการนำไปใช้ประโยชน์
27. สร้างเครือข่ายเพื่อประสานประโยชน์ในการปฏิบัติงาน
28. เข้าใจ และสร้างระบบประเมินผล ดัชนีบ่งชี้และกระบวนการวัดทางสุขภาพได้
29. ประสานงานได้ทั้งในและนอกหน่วยงาน
30. หาแหล่งสนับสนุนด้านเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ นอกเหนือจากที่ได้จากรัฐ
31. แน่วแน่ในอุดมการณ์ และทำงานแข่งขันตลอดเวลา
32. สามารถทำให้เกิดความ เป็นน้ำหนึ่งใจ เดียวกันระหว่าง เจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน
33. สร้างตนเองให้เป็นที่เชื่อถือ ศรัทธา
34. ทักษะในการเข้าถึงสถานการณ์ต่าง ๆ
35. สามารถสร้างกลุ่มแกนนำของชุมชนในการดำเนินงานทางสุขภาพได้เป็นวงจรต่อเนื่อง
36. มีความพยายาม เข้าหาและติดต่อกับประชาชนอยู่เป็นประจำ

37. แก้ปัญหาได้ไม่เฉพาะแต่ปัญหาในวิชาชีพ แต่รวมถึงความสามารถในการแก้ปัญหาของสังคมด้วย
38. มีความรู้กว้างขวาง ท้นต่อเหตุการณ์ทุกด้าน
39. ทักษะในการจูงใจ หรือ เร่งเร้าให้ประชาชนตื่นตัวเห็นความสำคัญและคุณค่าของการมีชีวิตที่ดีขึ้นโดยการช่วยตนเองและร่วมกันพัฒนาชุมชน
40. เข้าใจนวัตกรรมการสาธารณสุข และนำไปใช้ได้เหมาะสม
41. มีทิศทางการทำงาน เป็นของตนเองและมุ่งมั่นในการปฏิบัติให้งานสำเร็จ
42. ใส่ใจที่จะเป็นแหล่งข้อมูล และผู้ช่วยเหลือทางด้านสุขภาพ
43. คิดในเชิงเปลี่ยนแปลง และแสวงหาสิ่งใหม่ ๆ
44. ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน
45. ไม่แสดงตนเหนือผู้อื่น
46. ผสมผสานความสามารถในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นทั้งในบทบาทของผู้ริเริ่ม เอื้ออำนวย มอบหมาย หรือ เป็นผู้ปฏิบัติตามผู้อื่นด้วยความเข้าใจในบทบาทของตนเองอย่างถ่องแท้
47. ยืดหยุ่นอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์
48. มีทักษะในการติดต่อสื่อสาร
49. มีความสุภาพอ่อนน้อม วางตัวดีในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น
50. สามารถสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องถึงคุณค่าและความสำคัญของบริการพยาบาลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่กลุ่มวิชาชีพอื่น หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง
51. ไม่รังเกียจต่อสภาพแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากที่ตนเคยชิน
52. มีความอดทนต่อคำพูด และการกระทำที่ขัดแย้งของผู้อื่น
53. ใจ หรือ คัดแปลง เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ ที่จำเป็นต่อการให้บริการ
54. ตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาพื้นบ้าน และศักยภาพของประชาชนและชุมชน
55. หวังใจที่จะเป็นผู้ชี้แนะ ช่วยเหลือให้ประชาชนแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

56. เป็นแกนกลางในการประสานงาน ระหว่างกลุ่มอาสาสมัครกับสถานบริการ สาธารณสุขของรัฐ
57. ตระหนักในตนเองว่าเป็นจุดรวมหลัก และมีหน้าที่สำคัญในการให้บริการ พยาบาล เพื่อสนับสนุนงานสาธารณสุขมูลฐาน
58. ผสมผสานภูมิปัญญาพื้นบ้านกับการดูแลสุขภาพแนวใหม่ เข้าด้วยกันอย่าง ไม่ขัด ต่อบรรทัดฐานของชุมชน
59. สามารถประยุกต์ใช้ เกณฑ์ จปฐ. ในการประเมินปัญหาด้านสุขภาพอนามัย
60. ความสามารถในการใช้บรรทัดฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของบุคคล ครอบครัว หรือชุมชน เป็นแนวทางในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานทางสุขภาพ
61. จัดทำโครงการและให้บริการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสให้มีหลักประกันด้านสุขภาพ
62. มีเทคนิคการพูดในที่ชุมชน
63. จัดรูปแบบการสอนและการฝึกอบรมได้เหมาะสมกับบุคคล หรือกลุ่ม
64. มีความรู้ที่ถูกต้อง ทันสมัย ใน เรื่องที่จะสอนและฝึกอบรม
65. ความสามารถในการเลือกสรรข้อมูลและนำเสนอ ได้ตรง ประเด็น
66. ความสามารถในการวิเคราะห์ผู้ฟัง
67. มีทักษะในการถ่ายทอดความรู้
68. วิเคราะห์หาความจำเป็นของการฝึกอบรมได้
69. วางแผนการสอนและการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับปัญหาของชุมชนและนโยบาย ด้านสาธารณสุข
70. จัดหา และใช้สื่อการสอนได้เหมาะสม
71. สามารถออกแบบงานวิจัยที่ส่งผลต่อการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง
72. ประสานประโยชน์จากผลการวิจัยมาปรับปรุงงานที่ปฏิบัติ
73. มีความกระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ
74. จัดสถานีอนามัย เป็นแหล่งความรู้ด้านสุขภาพอนามัยและให้เป็นที่สนใจของ ประชาชน

75. เผยแพร่ผลการวิจัยในรูปแบบ หรือภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจ และนำไปใช้ประโยชน์
76. มีความเชื่อว่าการวิจัย เป็นหนทางที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาได้ตรงประเด็น
77. มีความรู้ด้านสาขาสุขครอบคลุมทุกสาขา
78. ร่วมมือให้ข้อมูลวิจัยได้ถูกต้อง
79. ค้นหาแนวทางการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานด้วยกระบวนการวิจัย
80. การใช้คอมพิวเตอร์ให้เป็นประโยชน์ต่องาน
81. มีความรู้พื้นฐานด้านการวิจัย
82. ร่วมทำวิจัยเป็นหมู่คณะ หรือการทำวิจัยร่วมระหว่างบุคคลต่างระดับได้
83. สามารถใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์

3) รายการสำคัญที่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นไม่สอดคล้องกันว่าเป็นสมรรถนะของพยาบาล-วิชาชีพในสถานีนามับ มี 1 รายการ คือ ทักษะการดูแล รักษาผู้ป่วยทันตกรรม

การอภิปรายผล

จากการวิจัย สรุปประเด็นอภิปรายได้ ดังนี้

1) วิธีการศึกษา

วิธีการในการศึกษาให้ได้มาซึ่งสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพในสถานีนอนมัยในครั้ง นี้ ผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นว่า ได้ข้อความรู้ที่เชื่อถือได้ เพราะ

1. การได้มาซึ่งโครงสร้างของสมรรถนะที่จำเป็นในเบื้องต้นนั้น ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์จากการศึกษาคำরা บทความ และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาประมวลร่วมกับการศึกษานำโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในสถานีนอนมัย ซึ่งนอกจากจะทำให้ได้แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะที่ครอบคลุมในระดับปฏิบัติการที่เป็นไปได้มากที่สุดตามจุดมุ่งหมายหลักของการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย ที่มุ่งหาแนวทางเลือกของสิ่งที่คาดว่าจะ เป็นไปได้แล้ว (จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2529) ยังสอดคล้องกับแนวคิดของสายหยุด นิยมวิภาต (2530) ที่กล่าวว่า การกำหนดสมรรถนะที่เหมาะสม ควรจะเป็นหน้าที่ของกลุ่มวิชาชีพนั้นโดยตรงในเขตที่ปฏิบัติงานอยู่ นอกจากนี้ข้อมูลทางด้านการปฏิบัติงานของพยาบาลควรนำมาจากหลายแหล่ง ซึ่งอาจได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ การอภิปรายจากตัวพยาบาลเอง ผู้ร่วมงานหรือผู้บริหาร เป็นต้น (Moyra, 1977 อ้างถึงใน ทวามมหาวิทยาลัย, 2529)

2. ผู้วิจัยได้ดำเนินตามระเบียบวิธีวิจัยแบบเทคนิคเดลฟายอย่างเคร่งครัด ทั้งในส่วนของจำนวนผู้เชี่ยวชาญ ที่มีทั้งหมด 27 คน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Macmillan (อ้างถึงใน เกษม บุญอ่อน, 2522) ที่ศึกษาเกี่ยวกับจำนวนผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยแบบเดลฟายพบว่า หากมีจำนวนผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 17 คนขึ้นไป อัตราการลดลงของความคลาดเคลื่อนจะ มีน้อยมาก และจำนวนรอบของการสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ รวม 3 รอบ ที่มีผู้ศึกษาไว้ว่า เป็นจำนวนรอบที่เหมาะสม เพราะมีความคลาดเคลื่อนน้อยมาก จึงสามารถยุติการวิจัยได้ในรอบนี้ (สมบูรณ์ ดันยะ, 2524; จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2530) และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่เลือกมาเป็น ตัวอย่างประชากรในครั้งนี้ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานในระดับสถานีนอนมัย ทั้งในส่วนของผู้บริหารระดับสูง ผู้ниเทศงาน ผู้บังคับบัญชาระดับต้น และเป็นผู้เชี่ยวชาญที่อยู่ในวงการการศึกษา ทำให้ได้มุมมองเกี่ยวกับสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพที่กว้างขวาง อีกทั้ง

ความร่วมมือที่ได้รับอย่างเต็มที่จากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งจะเห็นได้จากเนื้อหาในการตอบแบบสอบถาม และจำนวนแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนครบทุกรอบ ทำให้ได้ความคิดเห็นที่คงที่ของผู้เชี่ยวชาญ อันเป็นผลไปสู่ความเชื่อมั่นของการวิจัยเรื่องนี้อย่างแท้จริง

2) ผลการศึกษา

จากผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพในสถานอนามัย พบว่า มีสาระสำคัญที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

1. สมรรถนะด้านปฏิบัติการพยาบาล

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็น สอดคล้องกันว่า พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในสถานอนามัย ควรมีสมรรถนะด้านนี้ คือ สามารถให้บริการครอบคลุมทั้งการสอนและให้คำแนะนำด้านสุขภาพ การรักษาพยาบาลเบื้องต้น การส่งต่อผู้ป่วย การฟื้นฟูสุขภาพอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการนำนวัตกรรมการพยาบาลที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ มาผสมผสานในการจัดให้บริการ และพัฒนาบริการให้ได้ตามเกณฑ์ พบส. ปฏิบัติการพยาบาลโดยยึดหลักขององค์รวม มีมาตรฐานการพยาบาลเป็นตัวกำหนดแนวทางการปฏิบัติ ใช้กระบวนการพยาบาลในการปฏิบัติทุกขั้นตอน นอกเหนือจากนี้ ควรมีความสามารถพิเศษในเรื่องการใช้ยาได้อย่างถูกต้อง การใช้เครื่องมือพิเศษต่าง ๆ เช่น กล้องจุลทรรศน์ เครื่องวัดระดับน้ำตาลในเลือด เครื่องส่งหูด คอ จมูก เป็นต้น แปลผลการตรวจทางห้องทดลองที่ไม่ซับซ้อนได้ ใส่ท่อทางเดินหายใจให้ผู้ป่วยในภาวะฉุกเฉินได้ และสามารถทำคลอด เด็กท่าก้นได้อย่างปลอดภัย ทั้งนี้พยาบาลวิชาชีพต้องมีความเข้าใจขอบเขตของงานที่ตนปฏิบัติ ส่งเสริมให้เกิดภาพพจน์และคุณค่าที่ชัดเจนว่างานใดบ้างที่พยาบาลวิชาชีพควรทำ และการปฏิบัติการพยาบาลนั้นจะต้องแสดงออกได้อย่างชัดเจนถึงเหตุและผลของการปฏิบัตินั้น ๆ ซึ่งการที่จะปฏิบัติการพยาบาลให้ได้ผลดีนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือพยาบาลวิชาชีพต้องมีความเต็มใจที่จะทำงานในชุมชน และมุ่งให้การช่วยเหลือโดยไม่แอบแฝงการหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง

ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะด้านนี้เป็นสมรรถนะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานในสถานอนามัย นั้นสอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐานของวิชาชีพที่ว่า การปฏิบัติการพยาบาลถือเป็นสิ่งหนึ่งที่เป็นแก่นแท้ของวิชาชีพ เพราะการปฏิบัติงานของพยาบาลไม่ว่าจะดำรงตำแหน่งใด ระดับใด ก็คงจะไม่เห็นคุณค่าของวิชาชีพเด่นชัดเท่ากับการปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งต้องมีการเตรียมความรู้มา

อย่างเหมาะสม เพื่อที่จะให้บริกาพยาบาลได้อย่างสมบรูณ์แบบ เนื่องจากการปฏิบัติการพยาบาลในสถานื่อนามัยมิใช่ เป็นให้กาพยาบาลกับผู้ป่วยในชุมชนเท่านั้น แต่ยังจะต้องให้บริกาครอบคลุมงานสาธารณสุขในฐานะที่เป็นสมาชิกในทีมสุขภาพอีกด้วย อนึ่งรายการสมรรถนะในด้านนี้พบว่า "ความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานในชุมชน" "ปฏิบัติการพยาบาลที่มุ่งช่วย เหลือประชาชนโดยไม่แอบแฝง การหาผลประโยชน์" "การรักษาพยาบาล เบื้องต้นตามขีดความสามารถของพยาบาลวิชาชีพ" และ "การใช้ยาได้ถูกต้อง" เป็นสมรรถนะที่มีความจำเป็นในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะสถานื่อนามัยเป็นสถานบริการสาธารณสุขที่จัดตั้งอยู่ในเขตชนบท เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งในบางท้องที่อยู่ห่างไกลจากความเจริญมาก การคมนาคมลำบาก ฯลฯ จำเป็นต้องอาศัยผู้ที่เสียสละ มีใจรักที่จะทำงานในชนบท มีจริยธรรม จรรยาบรรณ (พรจันทร์ สุวรรณชาติ, 2537) จึงจะปฏิบัติงานไปได้อย่าง ความราบรื่น หรือมีความตั้งใจในการทำงาน นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่สถานื่อนามัย ได้แก่ ความศรัทธาต่อผู้ให้บริกาสุขภาพ การมีจำนวนสถานบริการสาธารณสุขที่จำกัดนั้น เอื้ออำนวยให้มีการจะจัดบริการแบบคลินิก เอกชนได้ง่ายอยู่แล้ว หากสิ่งนี้พยาบาลวิชาชีพไม่ได้ให้ความสำคัญ ก็จะส่งผลให้ความตั้งใจ หรืออุทิศตนในการปฏิบัติงานถูก รีดรอนไปได้จากผลประโยชน์ที่ได้รับ

สำหรับ เรื่อง การรักษาพยาบาล เบื้องต้นตามขีดความสามารถของพยาบาลวิชาชีพ ประเด็นที่น่าพิจารณา คือ ถึงแม้ว่าแนวทางของการสาธารณสุขมูลฐานได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดจากการรักษาโรคมายังการป้องกันโรคและการส่งเสริมสุขภาพก็ตาม แต่ความต้องการของประชาชนในชนบทยังคง เป็นความต้องการด้านการรักษาพยาบาลมากกว่า จึงควรพัฒนาพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในสถานื่อนามัย ให้มีความสามารถในด้านนี้ก่อน เป็นเบื้องต้นจนเป็นที่เชื่อถือศรัทธาของประชาชน งานด้านการป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพและอื่น ๆ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนก็จะได้รับการพัฒนาไปได้โดยง่าย สมรรถนะในข้อนี้ยังสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาสาธารณสุขฉบับที่ 7 ที่กล่าวไว้ว่า จะยกระดับความสามารถในการให้บริกาสาธารณสุขผสมผสานของสถานื่อนามัย โดยเน้นด้านการรักษาพยาบาลให้มากขึ้น เมื่อพิจารณาโดยละเอียดแล้ว จะเห็นได้ว่าการขยายบทบาทของพยาบาลเกี่ยวกับการรักษา เบื้องต้นนี้ ผลที่ได้ในส่วนรวมคือ ประชาชนได้รับการช่วยเหลือด้านบริการรักษาพยาบาลที่มีประสิทธิภาพขึ้น เป็นการประหยัดเวลา เศรษฐกิจของผู้รับบริกา และ เศรษฐกิจของ

ประเทศชาติ โดยเฉพาะถ้าพยาบาลวิชาชีพได้มีพฤติกรรมที่ได้คุณภาพตามความคาดหวังของผู้รับบริการ และผู้ร่วมงานในสถานีนามัย ความสำคัญของพยาบาลวิชาชีพก็มีความหมายยิ่งขึ้น แต่ก็ยังมีปัญหาอยู่ในขณะนี้ว่า การปฏิบัติการพยาบาลในสถานีนามัยที่พยาบาลวิชาชีพต้องรับผิดชอบด้านการรักษาเบื้องต้นได้มาตรฐานตามความคาดหวังของผู้รับบริการและผู้ร่วมงานได้ดี เหมาะสมแล้วหรือไม่

ผลการศึกษาครั้งนี้ยังตรงกับผลการศึกษาของ อ่ำพล จินดาวัฒน์ และคณะ (2525) กองการพยาบาล (2533) ที่พบว่า การให้บริการสาธารณสุขของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในระดับตำบลยังมีปัญหาในด้านการให้บริการรักษาพยาบาล ดังนั้นหากต้องการผลิตพยาบาลเพื่อรับใช้ประชาชนในระดับนี้ นอกเหนือจากจะ เน้นการปฏิบัติการพยาบาลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพในชุมชนตามแนวทางของการสาธารณสุขมูลฐานแล้ว ควร เน้นความสามารถด้านการรักษาและเทคนิคบางอย่างให้มากขึ้น ได้แก่ การทำคลอดท่าก้น การเข็บแผล การผ่าตัดเล็ก เป็นต้นในเรื่องของการใช้ยาที่พบว่า เป็นสมรรถนะที่มีความจำเป็นระดับมากที่สุด เช่นกันนั้น ทั้งนี้ เนื่องจากมีการขยายบทบาทของพยาบาลด้านการรักษาพยาบาลเบื้องต้น สมรรถนะที่ค้นพบในข้อนี้จึงเป็นการรองรับบทบาทของพยาบาลที่ขยายออกไป ซึ่งจะ เห็นเด่นชัดในการปฏิบัติงานในระดับสถานีนามัยที่พยาบาลต้องทำหน้าที่แทนแพทย์ในบทบาทด้านการรักษาพยาบาล และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ พวงทิพย์ ชัยพิบาลสฤษฎ์ และคณะ (Puangtip Chaipibalsaridi, Wanchai Treyaprasert, and Jintana Ngamvitayapong, 1994) ที่กล่าวถึงพยาบาลกับการใช้ยา โดยเฉพาะในระดับสถานีนามัยไว้ว่า ความจำกัดของความรู้ในเรื่องยาจะส่งผลต่อเจตคติ หรือความสำนึกต่อความรับผิดชอบในการใช้ยา ซึ่งอาจเป็นไปในรูปแบบของการให้ยาตามที่ผู้ป่วยร้องขอมากกว่าที่จำเป็นจริง ๆ หรือการใช้ยาเกินอำนาจหน้าที่ ส่งผลให้เกิดภาวะแทรกซ้อนที่เป็นอันตรายได้ ดังนั้นในขอบข่ายของการใช้ยาพยาบาลนอกเหนือจากต้องรับผิดชอบในการบริหารยาแก่ผู้ป่วยแล้ว ยังต้องควบคุมการใช้ให้เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้อง เหมาะสมด้วย

รายการสำคัญที่ค้นพบจากสมรรถนะด้านนี้ เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นได้ว่า แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ สมรรถนะวิชาชีพร่วม หมายถึง ไม่ว่าจะ เป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในระดับใดก็ต้องมีความสามารถในรายการดังกล่าว อีกกลุ่มหนึ่ง คือ สมรรถนะเฉพาะ หมายถึง สมรรถนะที่เพิ่มขึ้นอย่างเฉพาะเจาะจงเมื่อพยาบาลวิชาชีพปฏิบัติงานที่สถานีนามัย เช่น การแปล

ผลการตรวจทางห้องทดลอง การใช้เครื่องมือพิเศษ การทำคลอดท่าก้น การใส่ท่อทางเดินหายใจ และการใช้ยาที่ถูกต้อง เป็นต้น เหตุที่เป็นดังนี้อาจเนื่องจากสถานือนามัย เปรียบเสมือนศูนย์รวมของบริการสุขภาพเบ็ดเสร็จ ฉะนั้น เมื่อมีปัญหาสุขภาพ สถานือนามัยดูเหมือนว่าจะ เป็นสถานที่แห่งแรกที่ประชาชนจะระลึกถึง เพื่อขอรับความช่วยเหลือ ซึ่งความสามารถในส่วนนี้จะช่วยบรรเทาความเดือดร้อนให้ประชาชนได้ระดับหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อมีเหตุฉุกเฉิน อีกทั้งสภาพของสถานือนามัยขนาดใหญ่ในปัจจุบันก็ เอื้ออำนวยให้มีเครื่องมือบางอย่างเหล่านี้ อยู่ จึงควรนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และจะเป็นการช่วยชีวิต หรือลดภาวะแทรกซ้อน ประหยัดทั้งเวลา ค่าใช้จ่ายของประชาชน อย่างไรก็ตามแนวทางในการปฏิบัติในรายการเหล่านี้ควรฝึกฝนให้มีความชำนาญในการปฏิบัติ เพราะหากมีข้อผิดพลาด หรือไม่ระมัดระวังก็อาจจะก่อให้เกิดผลเสียหายถึงแก่ชีวิตได้เช่นกัน

นอกจากนี้สิ่งสำคัญที่ควรสร้างให้เกิดขึ้นในพยาบาลวิชาชีพ เพื่อให้การปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างสมบูรณ์ และมีคุณภาพสูง คือ ความเข้าใจเป็นอย่างดีต่อขอบเขตหน้าที่รับผิดชอบของตนเอง ความสำนึกต่อความรับผิดชอบในการประกอบวิชาชีพพยาบาล (Beatrix and Philip, 1982; ทศนา บุญทอง, 2537) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษานี้ที่พบว่าสมรรถนะต่อไปนี้เป็นสมรรถนะที่มีความจำเป็นมากในการปฏิบัติงานที่สถานือนามัย ได้แก่ การแสดงออกให้ปรากฏได้ถึงความรู้ เหตุและผลของการปฏิบัติทางวิชาชีพพยาบาล ความเข้าใจภารกิจและขอบเขตของงานที่พยาบาลวิชาชีพต้องปฏิบัติ การส่งเสริมให้เกิดภาพพจน์และคุณค่าที่ชัดเจนว่างานใดบ้างที่พยาบาลวิชาชีพควรทำ และการใช้กระบวนการพยาบาลในการให้บริการ ความสามารถเหล่านี้ นับว่าเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสำนึกต่อความรับผิดชอบในการประกอบวิชาชีพพยาบาลได้ทั้งสิ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นรูปแบบหนึ่งที่จะสร้างและรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์วิชาชีพพยาบาล (พวงรัตน์ บุญานุรักษ์, 2537) ซึ่งจากการศึกษานำในการวิจัยนี้พบว่า ปัญหาส่วนหนึ่งในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในสถานือนามัยที่ประสบอยู่ในขณะนี้ เนื่องมาจาก กรอบอัตรากำลังยังมิได้มีการกำหนดตำแหน่งของพยาบาลวิชาชีพในสถานือนามัยอย่างเป็นทางการ เพียงแต่เป็นแนวทางการแก้ปัญหาเพื่อปรับปรุงงานในสถานือนามัยแนวทางหนึ่งที่ดำเนินการล่วงหน้าไปก่อน พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในสถานือนามัยจึงมีตำแหน่งบรรจุในโรงพยาบาลชุมชน เป็นส่วนใหญ่ แต่การปฏิบัติงานจริงจะปฏิบัติที่สถานือนามัย ดังนั้นการระบุนหน้าที่รับผิดชอบของพยาบาลวิชาชีพในการปฏิบัติงานใน

ระดับสถานีนามัยเหมือนตำแหน่งอื่น ๆ จึงยังไม่ปรากฏ การแบ่งงานในสถานีนามัยในลักษณะของการปฏิบัติที่มีพยาบาลวิชาชีพร่วมอยู่ในทีมสุขภาพด้วยก็ยังไม่มีความชัดเจน มีการปรับเปลี่ยนไปตามพื้นที่ที่ปฏิบัติงานอยู่ ซึ่งนับเป็นประเด็นที่ทำให้เกิดความสับสนในบทบาทของพยาบาลวิชาชีพ และเมื่อมาพิจารณาในส่วนที่พยาบาลวิชาชีพต้องตัดสินใจว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ ควรทำอย่างไร ใครเป็นผู้กระทำ จะกระทำเมื่อไร วิธีการกระทำควรเป็นอย่างไร ในขอบข่ายเช่นนี้มิใช่เรื่องง่ายในการปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปฏิบัติงานระดับสถานีนามัย ซึ่งมีความจำกัดในเรื่องทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรด้านอื่น ๆ อาจทำให้การตัดสินใจปฏิบัติวิชาชีพไขว้เขวไปได้ ที่ปรากฏชัดเจน คือ จะมีการมอบหมายงานให้บุคลากรผู้ต่ำกว่าวิชาชีพช่วยทำ หากขาดการพิจารณาอย่างถ่องแท้ว่าเป็นงานระดับใด จะเป็นได้ว่างานในวิชาชีพการพยาบาลเป็นงานที่ใครทำก็ได้ จึงหาลักษณะเด่นของงานหรือเอกลักษณ์ของวิชาชีพพยาบาลไม่ได้ งานทุกอย่างจึงกลายเป็นงานประจำที่ใครทำก็ได้ไป ดังนั้นรายการสมรรถนะเหล่านี้จึงถือเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งที่จะแสดงถึงความเป็นวิชาชีพพยาบาลให้ปรากฏในการปฏิบัติงานระดับสถานีนามัย

2. สมรรถนะด้านการบริหาร

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในสถานีนามัย ควรมีสมรรถนะด้านนี้ครอบคลุมทั้งการวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ การจัดทำแผนงานที่สอดคล้องกับนโยบายและสภาพปัญหา การตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม การบูรณาการการแก้ปัญหาในกระบวนการปฏิบัติงานตามปกติ การมอบหมายงาน การจัดทำระบบประเมินผล การนิเทศงาน การประสานงาน การจัดระบบข้อมูลข่าวสารและการใช้ประโยชน์ข้อมูล และการสร้างเครือข่ายในการปฏิบัติงาน รวมถึงการหาแหล่งสนับสนุนด้านทรัพยากรจากแหล่งอื่นนอกจากที่ได้รับจากรัฐ และยังคงมีความเข้าใจ กฎหมาย ระเบียบบริหารราชการ กฎข้อบังคับในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้จะต้องดำเนินการด้วยความรับผิดชอบอย่างสูง

จากข้อค้นพบว่า สมรรถนะด้านนี้เป็นสมรรถนะที่จำเป็นของพยาบาลวิชาชีพในสถานีนามัยนั้นสอดคล้องกับ นโยบายการพัฒนาด้านสาธารณสุขของประเทศ ซึ่งเห็นได้จากแผนพัฒนาสาธารณสุขฉบับที่ 6 เป็นต้นมา สาระสำคัญที่บรรจุในแผนมุ่งเน้นบทบาทของบุคลากรสาธารณสุขในฐานะของผู้ให้บริการ และผู้ให้การสนับสนุนประชาชนทั้งด้านวิชาการ การบริการ

และการบริหาร จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากร เพื่อให้สามารถให้บริการ รวมทั้งให้การสนับสนุนประชาชนทั้งด้านวิชาการ การบริการและการบริหารด้วย ตามนัยดังกล่าวนี้หมายถึงได้ว่า สมรรถนะด้านการบริหารเป็นสมรรถนะที่จำเป็นประการหนึ่งที่ต้องพัฒนาให้เกิดแก่พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในสถานอนามัย และผลการวิจัยในครั้งนี้ยังเป็นไปในแนวทางเดียวกับความคิดเห็นของ นักการสาธารณสุขในระดับบริหารของประเทศไทย (อุทัย สูดสุข, 2534; ไพโรจน์ นิงสานนท์, 2536) ที่ได้กล่าวถึงปัญหาในการพัฒนาบริการพยาบาลในชุมชนว่ายังมีการจัดการบริการพยาบาลที่ไม่ดีพอ เพราะยังไม่มีวิธีการบริหารจัดการที่เฉพาะเจาะจงจริง ๆ นอกจากนี้ยังให้ข้อเสนอแนะอีกว่า หากมีการส่งเสริมความสามารถของบุคลากรสาธารณสุขด้านการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งครอบคลุมกิจกรรมต่อไปนี้เป็น การค้นหาปัญหา วางแผนงาน ค่าเงินงาน และประเมินผลอย่างเหมาะสมกับสภาพของชุมชน ก็หวังได้ว่าสุขภาพที่ดีถ้วนหน้าในปี พ.ศ. 2543 จะเป็นความจริงได้ รวมถึงการพัฒนาาระบบของข้อมูลข่าวสารให้อยู่บนพื้นฐานที่จะนำไปสู่การตัดสินใจ มีใช้พื้นฐานที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ได้มากที่สุด และจากผลการวิจัยในครั้งนี้ จะเห็นได้ว่ารายการสำคัญของสมรรถนะด้านการบริหารจะเกี่ยวข้องกับความสามารถที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานในชุมชนอย่างชัดเจน

รายการสมรรถนะที่เป็นข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ว่ามีความจำเป็นในระดับมากที่สุด คือ "มีความรับผิดชอบสูง" และ "น่านโยบายสู่การปฏิบัติในรูปของแผนงานที่สอดคล้องกับสภาพของชุมชน" ซึ่งเป็นสิ่งที่พยาบาลวิชาชีพควรได้ตระหนักไว้อย่างยิ่ง เพราะหากขาดความสามารถในส่วนนี้จะทำให้ขาดการยอมรับนับถือจากผู้ร่วมงานและประชาชน อันจะส่งผลให้ประสบปัญหาในการปฏิบัติงานในระดับนี้เป็นอย่างมาก สำหรับในเรื่องของการจัดทำแผนงานก็เป็นข้อคิดได้ว่า การเตรียมพยาบาลวิชาชีพมาปฏิบัติงานสถานอนามัย ต้องมีการเตรียมความพร้อมในด้านนี้ ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าจะได้นำมาพิจารณาประกอบในหลักสูตรการศึกษาในส่วนของรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาทั้งภาคทฤษฎีและการปฏิบัติว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความพร้อมที่จะปฏิบัติงานในด้านนี้ได้ทันทีภายหลังสำเร็จการศึกษา

หนึ่งจากการศึกษานำในการวิจัยครั้งนี้ พยาบาลวิชาชีพส่วนหนึ่งได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการบริหารไว้ว่า โดยปกติงานด้านบริหารของสถานอนามัยในทางปฏิบัติ ผู้รับผิดชอบงานนี้เป็นหลักก็คือ หัวหน้าสถานอนามัย หรือเจ้าหน้าที่บริหารสาธารณสุข ซึ่งส่วนใหญ่มิใช่บุคลากร

ในสายวิชาชีพพยาบาล และ เนื่องด้วยการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในสถานื่อนามัยในปัจจุบันก็มีได้อยู่ในตำแหน่งดังกล่าว จึงมีบทบาทในด้านบริหารไม่เด่นชัด เท่าผู้ที่อยู่ในตำแหน่งหัวหน้าสถานื่อนามัย อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ก็มีได้หมายความว่าถึงเฉพาะความสามารถของพยาบาลวิชาชีพในตำแหน่งบริหารเท่านั้น เพราะพยาบาลวิชาชีพทุกคนนอกเหนือจากความรู้ความสามารถในวิชาการพยาบาลพื้นฐาน ซึ่งเสมือนเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานแล้ว จำเป็นต้องมีบทบาทหน้าที่บริหารงานที่ตนเองรับผิดชอบ ซึ่งจะเป็นสิ่งส่งเสริมให้ปฏิบัติการพยาบาลค่า เนินไปอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐาน (ประพิณ วัฒนกิจ, 2537)

3. สมรรถนะด้านการเป็นผู้นำ

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในสถานื่อนามัย ควรจะมีสมรรถนะด้านนี้ คือ การเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างตนเองให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธา มีความพยายาม เข้าหาหรือติดต่อกับประชาชนอยู่เป็นประจำ มีความเข้าใจนวักรมสาธาณสุข และนำไปใช้ได้เหมาะสม เป็นผู้ที่มีความรู้กว้างขวาง แก้ปัญหาได้ทุกรูปแบบไม่จำกัดเฉพาะทางด้านปัญหาด้านสุขภาพเท่านั้น มีทักษะในการที่จะเข้าถึงสถานการณต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี สามารถทำให้เกิดความ เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน มีทักษะในการจูงใจให้ประชาชน เห็นคุณค่าและหันมาร่วมกันดำเนินงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สามารถสร้างกลุ่มแกนนำในการดำเนินงานด้านสุขภาพได้เป็นวงจรถือเนื่อง และใส่ใจที่จะ เป็นแหล่งข้อมูลและผู้ช่วยเหลือทางด้านสุขภาพ ต้องแน่วแนในอุดมการณ์และทำงานแข่งขันตลอดเวลา มีทิศทางในการทำงาน เป็นของตนเองและมุ่งมั่นในการปฏิบัติให้งานสำเร็จ ซึ่งต้องคิดในเชิงเปลี่ยนแปลงและแสวงหาสิ่งใหม่ ๆ

ข้อค้นพบสมรรถนะด้านนี้สอดคล้องกับแนวคิดขององค์การอนามัยโลก ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำที่เข้มแข็งไม่ว่าจะเป็นระดับชาติ ระดับภูมิภาค หรือระดับท้องถิ่น เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของการพัฒนาระบบบริการสาธาณสุข (กระทรวงสาธาณสุข สำนักงานคณะกรรมการสาธาณสุขมูลฐาน, 2528) และความสำคัญของการเป็นผู้นำของพยาบาลในการพัฒนา งานด้านสาธาณสุข ก็คือ จุดอ่อน จุดแข็งของภาวะผู้นำในกระบวนการริเริ่ม (Adams, 1993) และยังเป็นไปในแนวทางเดียวกับแนวคิดของ อรรถ ฤ ณะนง (2534) ที่กล่าวถึงพยาบาลที่เป็น

ผู้นำในการที่จะเป็นผู้เปลี่ยนแปลง หรือ Change Agent ว่าจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ทั้งทางด้าน สังคมวิทยา จิตวิทยา ตลอดจนความรู้ด้านอื่น ๆ อย่างกว้างขวางจึงจะสามารถเปลี่ยนพฤติกรรม ได้สำเร็จ และการเป็นผู้นำของพยาบาลในการปฏิบัติงานในชุมชนนั้น ลักษณะของการนำจะเน้นที่ การเป็นแบบอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้ที่พบว่า การเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในเรื่อง ส่วนตัวและการปฏิบัติงานในหน้าที่ เป็นสมรรถนะที่มีความจำเป็นในระดับมากที่สุด นอกจากนี้การ เป็นผู้นำอาจจะดำเนินไปในลักษณะของการช่วยเหลือประชาชนโดยการกระตุ้น สนับสนุน ให้การ ช่วยเหลือ การสร้างสรรค์และริเริ่มงานใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตนเอง และพัฒนางาน (Carpenito, and Duespohl, 1985; กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2532) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้ ดังนั้นพยาบาลวิชาชีพทุกคนที่ปฏิบัติงานในสถานีนามัยต้องตระหนักในเรื่องเหล่านี้ตลอดเวลาที่ปฏิบัติงาน จึงจะสามารถเป็นพยาบาลที่มีคุณภาพได้

4. สมรรถนะด้านการทำงานร่วมกันในชุมชน

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในสถานีนามัย ควรมีสมรรถนะ คือ ปรับตัวให้เข้ากับบุคคลได้ทุกระดับ สุภาพอ่อนน้อม วางตัวดีในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น ไม่แสดงตนเหนือผู้อื่น ช่วยเหลือ เป็นที่ปรึกษาที่ดีแก่ผู้ร่วมงานและประชาชน ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้ เป็นอย่างดีด้วยความเข้าใจในบทบาทของตนเอง มีความอดทนต่อคำพูด และการกระทำที่ขัดแย้งของผู้อื่น ยืดหยุ่นอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ มีทักษะในการติดต่อสื่อสาร สามารถสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องถึงคุณค่า และความสำคัญของบริการพยาบาลให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และไม่รังเกียจต่อสภาพที่แตกต่างไปจากที่ เคยชิน

สมรรถนะด้านการทำงานร่วมกันในชุมชน มีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานในสถานีนามัย มีเหตุผลที่สนับสนุน คือ นโยบายด้านการสาธารณสุขได้นำหลักการสาธารณสุขมูลฐาน มาเป็นกลวิธีในการแก้ปัญหาสาธารณสุขของประเทศ และในการปฏิบัติงานก็ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการดำเนินงานพัฒนาการสาธารณสุขของชาติ รวมทั้งมีบุคคลอื่นจากต่างสาขาอาชีพ เข้ามามีบทบาทร่วมด้วย เพราะการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนนั้น ไม่สามารถที่จะดำเนินการไปด้วยงานทางด้านสาธารณสุขแต่เพียงด้านเดียว และงานสาธารณสุขเองก็มีลักษณะ

ซับซ้อน เกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่ายดังเช่นที่ Freeman (quoted in Pickett and Hanlon, 1990) เสนอว่าปัญหาด้านสาธารณสุขต้องได้รับการแก้ไขโดยอาศัยวิธีการทำงานร่วมกันของบุคคลที่เกี่ยวข้องจึงจะเกิดผลสำเร็จ นอกจากนี้ความสำคัญของการทำงานร่วมกัน จะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันโดยการกระทำจากบุคคลหลากหลาย ซึ่งจะก่อให้เกิดการสร้างพลังปัญญาขึ้นในระบบสาธารณสุข ที่นอกจากจะมีผลให้งานสำเร็จแล้วเมื่อรวมกลุ่มกันทำงานแล้ว ยังเกิดการพัฒนาไปในทางสร้างสรรค์อีกด้วย (ประเวศ วะสี, 2536)

รายการสมรรถนะที่พบว่ามีควมจำเป็นในระดับมากที่สุดจากการศึกษาครั้งนี้ คือ "ปรับตัวให้เข้ากับบุคคลได้ทุกระดับ" "ช่วยเหลือและ เป็นที่ปรึกษาที่ดีแก่ผู้ร่วมงานและประชาชน" ซึ่งสอดคล้องกับที่ วัลลภ ไทยเหนือ (2533) และ Anderson (1993) ได้กล่าวไว้เป็นทำนองเดียวกันว่า การที่พยาบาลวิชาชีพที่ทำงานชุมชนจะปฏิบัติงานร่วมกับกลุ่มวิชาชีพอื่น ๆ รวมทั้งประชาชนได้เป็นอย่างดีนั้น พยาบาลต้องปรับตัวให้เข้ากับคนได้ เอื้อเพื่อที่จะให้การช่วยเหลือแก่ผู้อื่นอยู่เสมอ มีความเข้าใจอย่างชัดเจนถึงบทบาท ความรับผิดชอบของตนเองและของผู้อื่น ที่มีต่อเป้าหมายของงาน อีกทั้งต้องมีเทคนิคในการสื่อความหมาย ซึ่งมีได้แก่หมายถึงการถ่ายทอดข้อมูลให้แกกันเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการแสดงออกเพื่อตอบสนองกันระหว่างบุคคล และเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างสัมพันธภาพ ที่จะช่วยสร้างสรรค์ความร่วมมือที่ดีอีกด้วย และต้องทำให้ผู้อื่นยอมรับและ เห็นความสำคัญของบทบาทหน้าที่ของพยาบาลต่องานนั้น ๆ ด้วย

ผลการศึกษาในครั้งนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Hunt and Wainwright (1994) ซึ่งได้ให้ความสำคัญในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มว่า พยาบาลควรมีทักษะในเรื่องของการวิเคราะห์ การเสนอข้อมูล การประนีประนอม การเสนอแนะ และการสรุป

5. สมรรถนะด้านการนำหลักการสาธารณสุขมูลฐานมาใช้

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในสถานีนานามัย ควรมีสมรรถนะด้านนี้เกี่ยวข้องกับ ความเข้าใจและใช้หลักการของสาธารณสุขมูลฐานมา กำหนดบริการที่สมบูรณแบบ เน้นการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ให้มีหลักประกันด้านสุขภาพ สามารถใช้บรรทัดฐานทางสังคม เป็นแนวทางในการเสริมสร้างให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยให้ทั้งบุคคล ครอบครัว และชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ กำหนดแนวทาง

ในการช่วยเหลือ ดูแล หรือดำเนินงานทางสุขภาพ และต้องมีความต่อเนื่องภายใต้การดำเนินงานของประชาชนเอง ตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาพื้นบ้านและศักยภาพของประชาชน ผสมผสานภูมิปัญญาพื้นบ้านกับการดูแลสุขภาพแนวใหม่ เข้าด้วยกันได้ สามารถประยุกต์ใช้เกณฑ์ จปฐ. ในการประเมินปัญหาด้านสุขภาพ สามารถใช้และคัดแปลง เครื่องมือที่จำเป็นต่อการบริการ ทั้งนี้พยาบาลวิชาชีพเองต้องตระหนักในตนเองว่าเป็นจุดรวมหลักและมีหน้าที่สำคัญในการให้บริการเพื่อสนับสนุนงานสาธารณสุขมูลฐาน มีความพอใจที่จะเป็นผู้ชี้แนะ ช่วยเหลือให้ประชาชนแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง รวมทั้งเป็นแกนกลางในการประสานงานระหว่างกลุ่มอาสาสมัครกับสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ

ผลการศึกษาสมรรถนะด้านการนำหลักการสาธารณสุขมูลฐานไปใช้นี้ สอดคล้องกับทฤษฎีการพยาบาลของ Orem ที่ได้เสนอทฤษฎีทางการพยาบาลสรุปประเด็นได้ว่าการพยาบาลเป็นบริการด้านสุขภาพอนามัยที่ให้แก่บุคคล ครอบครัว และชุมชน โดยปฏิบัติร่วมกับบุคลากรอื่น ๆ ในทีมสุขภาพ และการให้บริการทางการพยาบาลเป็นศิลปะการให้การช่วยเหลือบุคคล ครอบครัวให้มีการพึ่งตนเอง การที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมนี้ พยาบาลจะต้องเชื่อว่าประชาชนมีศักยภาพพอที่จะดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐานได้ (ประนอม โอทกานนท์, 2527) ความสามารถของพยาบาลที่จะดำเนินงานเพื่อพัฒนาสุขภาพในชุมชน ที่หวังผลในการกระทำจากจิตสำนึกของประชาชน จึงจำเป็นต้องมีกรอบแนวคิด และมีความเข้าใจในวิถีคิดและฐานการคิดของชาวบ้าน ซึ่งเป็นสิ่งกำหนดพฤติกรรม อีกทั้งต้องทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงความเชื่อ และความหมายทางวัฒนธรรมซึ่งอยู่เบื้องหลังการจัดการด้านสุขภาพอนามัยที่มองล้าหลัง ไม่ทันสมัยเพื่อที่จะสามารถสื่อความเข้าใจให้ตรงกัน และสามารถเลือกวิธีที่ดีที่สุดที่จะให้บริการสุขภาพอนามัยที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และความเชื่อของประชาชนในแต่ละสังคม แต่ละวัฒนธรรม (ศิริพร จิรวัดน์กุล, 2536; ยิ่งยง เทาประเสริฐ, 2537) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการดูแลสุขภาพแบบพื้นบ้านที่ดำรงอยู่กับชุมชนมาตราบนานนับร้อยปี ภูมิปัญญาบางอย่างยังร่วมสมัย สามารถเข้าใจได้โดยหลักวิทยาศาสตร์และมิติทางวัฒนธรรม หากพยาบาลสามารถฟื้นฟูพัฒนาให้สอดคล้องกับแนวทางการดูแลแผนใหม่ ก็อาจจะเป็นทางออกของการแก้ปัญหาสุขภาพได้อีกทางหนึ่ง ดังนั้นระบบการดูแลสุขภาพพื้นบ้าน จึงควรได้รับการพัฒนาขีดความสามารถให้เป็นทางเลือกคู่ขนานกับการดูแลสุขภาพแนวใหม่ เพราะทั้ง 2 ระบบต่างก็มีจุดเด่น จุดด้อยด้วยกันทั้งคู่ โดยประชาชนจะเป็นผู้ตัดสินใจเลือกใช้บริการตามความเหมาะสมแก่ตนเอง ซึ่งจะ เป็นไปตามหลักการของการสาธารณสุขมูลฐานนั่นเอง

6. สมรรถนะด้านการสอนและฝึกอบรม

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในสถานีนานามัย ควรมีสมรรถนะด้านนี้ ครอบคลุมในเรื่อง การวิเคราะห์หาความจำเป็นของการฝึกอบรม การวางแผน และจัดรูปแบบการสอนและฝึกอบรมให้เหมาะกับบุคคล กลุ่มบุคคล หรือสภาพปัญหาของชุมชน ความสามารถในการวิเคราะห์ผู้ฟัง มีทักษะในการถ่ายทอดความรู้ มีเทคนิคการพูดในที่ชุมชน ซึ่งพยาบาลวิชาชีพต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ที่ถูกต้องและทันสมัยในเรื่องที่จะสอนหรือฝึกอบรม สามารถจัดหาสื่อ และใช้สื่อในการสอนได้อย่างเหมาะสม

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของอมร นนทสุด (2526) ที่กล่าวถึงการสอนและการฝึกอบรมว่า เป็นสมรรถนะที่สำคัญประการหนึ่งของกระบวนการแก้ปัญหาสาธารณสุขในด้านการเผยแพร่ความรู้ให้แก่ชุมชน และถือเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง เพราะงานบริการสาธารณสุขในระดับสถานีนานามัยซึ่งใช้แนวทางของการสาธารณสุขมูลฐาน เป็นหลักในการดำเนินงานนั้นจำเป็นต้องให้ประชาชนมีความรู้ เห็นความสำคัญของปัญหาจึงก่อให้เกิดความร่วมมือในหมู่ประชาชน ซึ่งผู้ที่มีสมรรถภาพในการสอนนั้นจะต้องสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียน ต้องรู้จักสภาพของชุมชนของผู้เรียน เพื่อสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม สามารถวางแผนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพจัด เรียบ เรียบ เนื้อหาในการสอนได้ตรงกับปัญหา มีทักษะและเทคนิคในการใช้อุปกรณ์การสอนและใช้วิธีสอนที่เข้าใจ (ประนอม โอทกานนท์, 2528; รัชนี ขวัญบุญจัน, 2536) ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของสมรรถนะในด้านนี้ และผู้เชี่ยวชาญยังได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมในเรื่องการใช้สื่อการสอนและฝึกอบรมว่า ต้องเหมาะสมกับสภาพของชุมชนด้วย และไม่ใช้สื่อที่เป็นวิชาการมากเกินไป ไม่ควรจำกัดอยู่กับเอกสาร หรือสิ่งพิมพ์ ซึ่งเป็นสื่อที่ชาวบ้านเข้าใจได้ยากที่สุด และแม้ว่าในปัจจุบันจะมีความก้าวหน้า มีความตื่นตัวในเรื่องของเทคโนโลยีการใช้สื่อต่าง ๆ แต่ก็มีข้อพึงสังเกตได้ว่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มักจะถูกควบคุมในเรื่องของราคาเป็นลักษณะเชิงพาณิชย์ซึ่งส่งผลให้เทคโนโลยีการใช้สื่อที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพ ถูกจำกัดเพราะเรื่องของงบประมาณที่มีอยู่ สำหรับสมรรถนะเรื่อง การวิเคราะห์หาความจำเป็นของการฝึกอบรม ยังสอดคล้องกับท้องถื่นการอนามัยโลกได้กล่าวไว้ในเรื่องการศึกษาเพื่อสุขภาพที่ดีว่าหน้าว่า ในการจัดการศึกษาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขให้แก่ชุมชน ส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับการจัดการให้ความรู้ และทักษะใหม่ ๆ แก่เจ้าหน้าที่ด้วยกันเอง อาสาสมัคร ครู หรือนักเรียน ในเรื่อง

เกี่ยวข้องกับสุขภาพ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจะต้องพิจารณาปัญหาและความต้องการของชุมชน ของบุคคลเฉพาะกลุ่มเป็นหลัก และต้องสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ปัญหาใดที่จะแก้ไขได้ด้วยการฝึกอบรม หรือมีสิ่งใหม่ ๆ อะไรบ้างที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขควรจะได้รับความรู้และทักษะใหม่เพิ่มเติม หากได้พิจารณาในส่วนนี้อย่างละเอียดแล้ว จะทำให้โปรแกรมการศึกษานั้น ๆ เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง (อารี สัตหณวี, ผู้แปล, 2533) ซึ่งในจุดนี้หากพยาบาลวิชาชีพได้ยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดจะช่วยลดปัญหาที่กำลังประสบอยู่ เพราะจากการศึกษานำและประสบการณ์ของผู้วิจัยพบว่า โปรแกรมการสอน หรือการฝึกอบรมที่บุคลากรสาธารณสุขในสถานื่อนามยคำ เน้นการอยู่ในปัจจุบันนี้ เป็นการปฏิบัติตามคำสั่งที่มีมาจากหน่วยงานในระดับเหนือกว่า เป็นส่วนใหญ่ และเป็นการปฏิบัติที่มีรูปแบบเดียวกันทั้งประเทศ ไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่ ทำให้ประโยชน์ที่เกิดขึ้นไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ อีกทั้งไม่คุ้มกับงบประมาณที่รัฐได้ลงทุนไป ซึ่งถือเป็นการสูญเปล่าได้

7. สมรรถนะด้านการวิจัยและพัฒนา

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในสถานื่อนามยคำ ควรมีสมรรถนะด้านนี้ครอบคลุมในเรื่อง การพัฒนาตนเองในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ มีความรู้ด้านสาธารณสุขครอบคลุมทุกสาขา การพัฒนาสถานื่อนามยคำให้เป็นแหล่งความรู้ด้านสุขภาพ และความสามารถในการพัฒนาเชิงการวิจัย ได้แก่ ความเชื่อว่าการวิจัยเป็นหนทางที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาได้ตรงประเด็น มีความรู้พื้นฐานด้านการวิจัย ค้นหาแนวทางการแก้ปัญหาด้วยกระบวนการวิจัย สามารถออกแบบงานวิจัยที่ส่งผลต่อการปรับปรุงงาน ร่วมมือให้ข้อมูลวิจัยได้ถูกต้อง ร่วมทำวิจัยเป็นหมู่คณะหรือการทำวิจัยร่วมระหว่างบุคคลต่างระดับได้ เผยแพร่ผลงานวิจัยในรูปแบบหรือภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์ นำผลการวิจัยมาปรับปรุงงานที่ปฏิบัติ รวมทั้งการใช้คอมพิวเตอร์ให้เป็นประโยชน์ต่องานซึ่งรวมไปถึงการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ด้วย

ข้อค้นพบสมรรถนะในด้านนี้ ส่วนใหญ่จะครอบคลุมความสามารถในการพัฒนาในลักษณะของการแก้ปัญหาเชิงการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับที่ วิเชียร แก่นพลอย (2537) ได้กล่าวในรายงานผลการศึกษาเรื่อง การใช้การวิจัยระบบสาธารณสุข เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในระดับ

พื้นที่ว่า ยุคนี้และยุคต่อ ๆ ไป การทำวิจัยควบคู่ไปกับการดำเนินงานสาธารณสุขตามระบบปกติ เป็นเรื่องจำเป็นและมีความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ และรูปแบบการคาดการณ์ที่ควรนำไปใช้ในการบริหารงานสาธารณสุข คือ การคาดการณ์ที่ใช้ข้อมูล หรือผลการศึกษาในสภาพที่เป็นจริง และเป็นลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการที่มุ่งหาคำตอบเชิงแนวทางปฏิบัติที่ใช้ได้จริง มากกว่าการสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการที่ต้องมีมาตรฐานต่าง ๆ มาเป็นข้อกำหนด (วิพุธ พูลเจริญ, 2537) การวิจัยในลักษณะนี้จึงเป็นการวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนจริง ๆ ไม่ใช่เป็นการวิจัยเพื่อสนองความอยากรู้ หรือความต้องการ หรือสนองประโยชน์ของผู้วิจัย เช่น เป็นเอกสารประกอบการขอเลื่อนตำแหน่งเท่านั้น (พันช์ทิพย์ รามสูตร, 2530) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ อ่าพล จินดาวัฒนะ (2537) ที่กล่าวถึงการพัฒนาสถานีนอามัยไว้ว่า บุคลากรประจำสถานีนอามัยต้องมีความสามารถด้านการวิจัย และการสนับสนุนงานวิจัยในระดับนี้ ควรมีการสนับสนุนการวิจัยแบบการวิจัยพัฒนา (Research and Delvelopment) เพราะได้ทั้งความรู้ใหม่ ได้ทั้งการพัฒนางานและพัฒนาคนในระบบไปพร้อม ๆ กัน ข้อค้นพบจากการวิจัยจะเกิดประโยชน์จริงในทันที และสามารถปรับแต่งข้อค้นพบต่อไปในกระบวนการพัฒนา คือ การนำผลการวิจัยไปใช้ ทำให้มีการพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเมื่อพิจารณาในส่วนของบุคลากรที่เป็นพยาบาลวิชาชีพ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัยที่ได้รับมาในระดับปริญญาตรี ก็เป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยให้สามารถทำวิจัยได้อยู่แล้ว อีกทั้งการได้เข้ามาปฏิบัติงานในพื้นที่เองนั้น เป็นข้อได้เปรียบในแง่ที่อยู่กับปัญหาเอง และสามารถเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการแก้ปัญหาในพื้นที่ ซึ่งต่างกับนักวิชาการในส่วนกลางที่ต้องอาศัยการคิดอย่างตรีกตรอง เนื่องจากมิได้เป็นผู้สัมผัสกับปัญหาโดยตรง ถึงแม้ว่าในเรื่องของระเบียบวิธีวิจัย และเทคนิคอื่น ๆ ที่พยาบาลวิชาชีพได้ศึกษามาในระดับปริญญาตรีเป็นพื้นฐานนั้นมิได้มีความลึกซึ้งมากนัก แต่เมื่อประสบปัญหาใด ๆ ในระหว่างการดำเนินงานเหล่านี้ ก็สามารถที่จะพัฒนาไปได้ด้วยกระบวนการของคณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขระดับอำเภอ (คปสอ.) หรือ โครงการพัฒนาระบบบริการของสถานบริการและหน่วยงานสาธารณสุขในส่วนภูมิภาค (พบส.) ซึ่งจะส่งเสริมให้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในระบบสาธารณสุขอีกด้วย

รายการสมรรถนะที่ค้นพบในด้านนี้จะเห็นได้ว่า เอื้อต่อสภาพหรือลักษณะของการวิจัยตามที่ได้กล่าวข้างต้น และยังสอดคล้องกับที่ สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์ (2537) ได้กล่าวไว้ว่า ในการปฏิบัติงานในชุมชนนั้นต้องอาศัยการวิจัย เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนางาน แต่เป็นการวิจัยที่

รวมหลายระบบย่อยเข้าด้วยกัน ซึ่งต้องอาศัยการร่วมกันวิจัยระหว่างทีมงานสหสาขาวิชา รวมทั้งความร่วมมือจากประชาชน พยาบาลนับเป็นบุคคลสำคัญที่จะเป็นผู้ทำการวิจัย ช่วยวิจัย หรือสนับสนุนการวิจัยโดยร่วมมือให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินงาน รวมทั้งเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากผลวิจัยเหล่านี้ในฐานะที่เป็นผู้รับผิดชอบสุขภาพของประชาชนในชุมชน และการวิจัยจะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการลงมือแก้ปัญหา (พันซ์ทิพย์ รามสูตร, 2530) นอกจากนี้ การวิจัยในระดับนี้มีขอบข่ายของการระบุปัญหาสาธารณสุขอย่างกว้างขวาง ซึ่งครอบคลุมเรื่องทางสังคม เศรษฐกิจ และการพัฒนาชุมชนด้านอื่น ๆ (Vardevisser, 1991) สมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพในเรื่องการมีความรู้ครอบคลุมสาธารณสุขทุกด้าน ความกระตือรือร้นในการศึกษาเพิ่มเติมอยู่เสมอ จึงเป็นสิ่งที่จะสนับสนุนให้การดำเนินงานในด้านนี้เป็นผลสำเร็จดียิ่ง และการที่พยาบาลวิชาชีพมีความรู้ทางวิชาการอย่างเพียงพอนี้ จะทำให้สามารถร่วมกำหนดนโยบายด้านการพยาบาล และการสาธารณสุขในระดับท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งทำให้เกิดการยอมรับในทีมสหสาขาวิชาที่จะเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานในชุมชนอีกด้วย (วรรณวิไล จันทราภา, 2537)

ผลการวิจัยในครั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญยังได้ให้ความสำคัญเรื่องของการนำผลการวิจัยไปใช้ และการเผยแพร่ผลงานวิจัย เพราะการเผยแพร่ผลงานวิจัยนั้นมีความสำคัญอย่างมากสำหรับผู้ที่มีจุดประสงค์จะให้มีการนำผลการวิจัยนั้น ๆ มาก่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชนอย่างแท้จริง แต่การเผยแพร่ผลงานวิจัยในยุคปัจจุบันนี้นับว่ายังมีปัญหาอยู่มาก เพราะรูปแบบการนำเสนอและภาษาที่ใช้ เมื่อฟัง หรือศึกษาทบทวนดูแล้วต้องนำไปตีความอีกครั้งหนึ่ง ทำให้ยากแก่การเข้าใจ สิ่งเหล่านี้จึงกลายเป็นอุปสรรคให้มีการนำผลการวิจัยไปใช้น้อยลง (Selby, Tornquist, and Finerty, 1989; สุรพงษ์ ดันชนศรีกุล, สัมภาษณ์, 19 ธันวาคม 2537) ดังนั้นภาษาที่ใช้ในการเสนอผลงานวิจัยควรเป็นภาษาที่ง่าย กระชับและรัดกุม จุดประสงค์ในการเขียนที่สำคัญที่สุดคือ จะต้องเป็นรายงานที่สามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจอย่างถูกต้องตรงกับการวิจัย และในช่วงเวลาสั้น ๆ ถึงแม้ว่าการวิจัยนั้นจะซับซ้อน ยากแก่การเข้าใจ ด้วยการใช้ภาษาง่าย ๆ และนำเสนอจุดสำคัญต่าง ๆ ของการวิจัยโดยตรงไปตรงมา (ไพฑูริย์ สินลารัตน์ และ สาลี ทองชิว, บรรณาธิการ, 2527) ในประเด็นการใช้ผลงานวิจัยนี้ อ่ำพล จินดาวัฒนะ (2537) ได้เสนอข้อคิดเห็นไว้ว่า จะไม่เน้นการนำผลการวิจัยไปใช้ที่อื่น เพราะสภาพการวิจัยนั้นปรับเปลี่ยนไปตามข้อจำกัดที่มีอยู่ได้ยึดติดกับลักษณะแบบ Conventional Research ทำให้ผลการวิจัยมีข้อจำกัด

ในการนำไปใช้ได้ แต่ในทัศนะของผู้วิจัยเองยังมีความคิดเห็นว่า ในการดำเนินการวิจัยส่วนใหญ่ มักต้องประสบปัญหาเรื่องข้อจำกัดอยู่บ้างไม่มากนักน้อย แต่เมื่อมีการนำผลไปประยุกต์ในสภาพที่พอจะเป็นไปได้ ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมหาศาล อีกทั้งเป็นการประหยัดงบประมาณ ไม่ต้องเริ่มต้นการวิจัยกันใหม่อีก ซึ่งเอื้อต่อสภาพการณ์ที่มีข้อจำกัดของงบประมาณด้านการพัฒนาสาธารณสุขในประเทศไทยเป็นอย่างมาก

จากข้อค้นพบสมรรถนะในด้านนี้ผู้เชี่ยวชาญยังได้ให้ความสำคัญของการทำให้สถานีนามัยเป็นแหล่งความรู้ทางด้านสุขภาพ เมื่อมองผิวเผินอาจไม่เกี่ยวข้องกับพัฒนาโดยตรง แต่ผู้เชี่ยวชาญก็ได้ให้ความคิดเห็นเป็นประเด็นที่น่าสนใจอย่างหนึ่งว่า เป็นการดำเนินงานที่หวังผลทางอ้อม เพราะการแก้ปัญหาด้านสุขภาพในระดับนี้ ต้องหวังพึ่งพิงข้อมูลที่ได้จากประชาชนอยู่มาก การดำเนินงานที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสุขภาพนั้น นอกเหนือจากการสอนและฝึกอบรมให้ประชาชนมีความเข้าใจแล้ว การจัดหาแหล่งความรู้ที่เป็นศูนย์กลางที่แสวงหาได้ง่าย ก็จะช่วยให้ประชาชนมีความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยมากขึ้นอีกทางหนึ่ง

3) ประเด็นความคิดเห็นที่ไม่สอดคล้องกัน

สำหรับรายการสมรรถนะที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกันนั้น คือ ทักษะการดูแล รักษาผู้ป่วยทันตกรรม ทั้งนี้อาจเนื่องจากในแนวทางการพัฒนาการบริการด้านทันตสาธารณสุขตามโครงการทศวรรษแห่งการพัฒนาสถานีนามัยนั้นมีความชัดเจนในเรื่องของบุคลากรที่รับผิดชอบงานนี้โดยตรง โดยในกรอบอัตรากำลังรอบที่ 3 ที่ทางกระทรวงสาธารณสุขเสนอให้ ก.พ พิจารณานั้น ได้มีการบรรจุแต่งตั้งทันตภิบาลให้ปฏิบัติงานประจำอยู่ที่สถานีนามัยขนาดใหญ่ (หมอนามัย, 2537) ความจำเป็นของสมรรถนะด้านนี้จึงลดน้อยลงไป อีกทั้งเนื้อหาวิชาที่พยาบาลวิชาชีพได้ศึกษานั้น รายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับด้านทันตกรรมนั้นมีน้อยมาก จึงไม่เหมาะสมที่จะให้การดูแลรักษาในรายที่มีปัญหา มาก คงปฏิบัติได้ในขอบเขตที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพพยาบาล เท่านั้น อย่างไรก็ตามในระยะแรกนี้การบรรจุทันตภิบาลให้ปฏิบัติงานในสถานีนามัยขนาดใหญ่ทุกแห่งก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้ ดังนั้นจึงยังคงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยากที่พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในสถานีนามัยจะไม่ไปมีบทบาทเกี่ยวข้องกับงานทางด้านนี้ เสียเลยทีเดียว

เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า รายการสมรรถนะที่พบมีค่ามัธยฐานสูงเป็นอันดับที่ 1, 2 และ 3 ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานในชุมชน (มัธยฐาน=4.96) ปฏิบัติการพยาบาลเพื่อช่วยเหลือประชาชนโดยไม่แสวงผลกำไร (มัธยฐาน=4.85) และ มีความรับผิดชอบสูง (มัธยฐาน=4.82) เมื่อวิเคราะห์ดูจะเห็นได้ว่า สมรรถนะในข้อเหล่านี้เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องทางด้านความรู้สึก ทัศนคติ รวมทั้งความสนใจ การเอาใจใส่ ซึ่งเป็นข้อระลึกได้ว่า ความรู้สึกนี้จะก่อ หรือกระตุ้นให้เกิดเป็นความสำนึกที่มีอยู่ในแต่ละบุคคล ซึ่งส่งผลต่อรูปแบบพฤติกรรมที่แสดงออกมาให้ปรากฏในการปฏิบัติงาน และในการปฏิบัติงานที่สถานีนอามัยให้มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องอาศัยบุคลากรที่มีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานในชุมชน ที่จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงในทุกขั้นตอนของการผลิตบุคลากร ตั้งแต่การคัดเลือกนักศึกษา และกระบวนการเรียนการสอน สิ่งดังกล่าวเหล่านี้อยู่ในวิสัยที่จะกำหนดได้ในการบริหาร และปรับปรุงหลักสูตร โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนแนวคิดทางการศึกษา ให้สนองตอบต่อนโยบายของการสาธารณสุขมูลฐานที่เปลี่ยนมาเน้นชุมชนเป็นหลักโดยการขยายบริการพยาบาลสู่ชนบทด้วยการริเริ่มให้พยาบาลวิชาชีพปฏิบัติงานในสถานีนอามัยนั้น ซึ่งก็มีได้หมายความว่า จะเป็นการลดระดับความรู้ หรือลดศักดิ์ศรีของวิชาชีพลงแต่ประการใด แต่เป็นความต้องการที่จะขยายบทบาทของพยาบาลให้กว้างขวางและมีส่วนร่วมในการให้บริการแก่ประชาชนกลุ่มใหญ่ของประเทศ ฉะนั้นการทำงานในระดับนี้ การมุ่งแต่ประเด็นในเรื่องของตำแหน่ง ฐานะในการปฏิบัติงานแต่เพียงอย่างเดียว จะก่อให้เกิดการแบ่งแยกระหว่างกลุ่มบุคลากรสาธารณสุขด้วยกัน และส่งผลต่อการปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยการดำเนินงานสาธารณสุขในระดับนี้ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือ เน้นการทำงานที่ประสานสัมพันธ์กัน ซึ่งไม่แตกต่างไปจากทีมสุขภาพในระดับอื่น แต่ดูเหมือนว่าจะมากกว่าในระดับอื่นด้วยซ้ำไป เพราะมีองค์ประกอบของประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย การทำงานในระดับนี้พยาบาลวิชาชีพจึงควรจะได้ลดความสำคัญของตนเองลงไปบ้าง หากพยาบาลวิชาชีพทุกคนได้มีการพัฒนาความสามารถของตนเองในส่วนนี้ได้แล้ว จะเป็นการช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบของตนเองต่อวิชาชีพได้อีกทางหนึ่งด้วย ดังนั้นในการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีในกระบวนการศึกษานั้น จึงมิได้หมายความว่า เพียงเพื่อสร้างพฤติกรรมในรูปแบบการเคารพ การเชื่อฟังที่ดี และอยู่ในระเบียบวินัยเท่านั้น หากต้องสามารถตัดสินใจปฏิบัติในสังคมได้ด้วยตนเองว่าอะไรดี อะไรไม่ดี ไม่เหมาะสมอย่างไร รวมทั้งการมีความเข้าใจต่อมาตรฐานของสังคมอีกด้วย (Elizabeth, 1984)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความสำเร็จของงานบริการสาธารณสุขในระดับสถานีนามัยนั้น เมื่อพิจารณาในประเด็นของบุคลากรประจำที่เป็นพยาบาลวิชาชีพแล้วพบว่า มีลักษณะเด่นค่อนข้างสูง ทั้งนี้เนื่องมาจากความเอื้ออำนวยในหลายประการ เช่น พื้นฐานการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการสาธารณสุขที่กว้างขวาง ทำให้พร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้หลายบทบาท การที่มีปริมาณที่มากกว่าบุคลากรสาขาอื่น ๆ ในระบบสาธารณสุขทำให้เหมาะแก่การสร้างเครือข่ายในการปฏิบัติงาน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะช่วยผลักดันให้เป้าหมายของการมีสุขภาพดีถ้วนหน้าในปี พ.ศ. 2543 เป็นจริงได้ แต่การที่จะเสริมสร้างแนวทางดังกล่าวอย่างแท้จริง พยาบาลวิชาชีพจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติทุกขั้นตอน และการมีส่วนร่วมที่สมบูรณ์ ผู้ปฏิบัติจะต้องมีสมรรถนะอย่างเพียงพอที่เข้าไปรับผิดชอบในคุณค่าและเป้าหมายของงาน ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่พึงระลึกได้ว่าพยาบาลวิชาชีพจะต้องหันมาเตรียมตัวในขณะนี้ เพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน โดยการตัดสินใจตนเองควรมีบทบาทที่เหมาะสมอย่างไรในการปฏิบัติงานในระดับนี้ ข้อค้นพบเรื่อง สมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพในสถานีนามัยทั้ง 7 ด้านนี้ จะเป็นแนวทางในเบื้องต้นสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพพยาบาลและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นำมาเป็นข้อพิจารณาเพื่อพัฒนาวิชาชีพการพยาบาลให้สามารถรองรับแนวทางการพัฒนาสาธารณสุขที่เป็นนโยบายหลักของประเทศ อันมีจุดหมายปลายทางเดียวกันกับจุดมุ่งหมายของงานการพยาบาล คือ การมีสุขภาพดีของทุกคน

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. สถาบันการศึกษาที่ทำหน้าที่ในการผลิตพยาบาลวิชาชีพเพื่อบรรจุให้ปฏิบัติงานในสถานีนามัยขนาดใหญ่ ควรมุ่งเน้นพัฒนาบัณฑิตพยาบาลให้มีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานให้ครบทั้ง 7 ด้าน ในทุกรายการรวม 96 รายการ คือ ด้านปฏิบัติการพยาบาล ด้านการบริหาร ด้านการเป็นผู้นำ ด้านการทำงานร่วมกันในชุมชน ด้านการสอนและฝึกอบรม ด้านการวิจัยและพัฒนา และควรเน้นเป็นพิเศษในรายการสำคัญของสมรรถนะด้านต่าง ๆ ที่พบว่า มีความจำเป็นในระดับมากที่สุดรวม 13 รายการ ซึ่งอาจจะดำเนินการในรูปของการฝึกอบรมพิเศษ (Special Training) ก่อนปฏิบัติงานในสถานีนามัยขนาดใหญ่
2. พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานที่สถานีนามัยขนาดใหญ่ในปัจจุบัน ควรได้รับการพัฒนาให้มีสมรรถนะด้านต่าง ๆ ตามที่กล่าวข้างต้น เพื่อรองรับการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจ

ดำเนินการในรูปของการสัมมนา การจัดอบรม การจัดทำโครงการพิเศษของหน่วยงาน เป็นต้น

3. ในการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานนั้น ผู้บริหาร หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรจะได้พิจารณาดำเนินการทั้งในระยะก่อน และระหว่างประจำการ เพราะสมรรถนะบางรายการนั้น อาจต้องให้มีความรู้พื้นฐานเพิ่มเติม หรือควรต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นจนมีความชำนาญเสียก่อน จึงจะปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใส่ท่อทางเดินหายใจ การทำคลอดท่าก้น การไช้ยา เป็นต้น

4. สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ มากำหนดเป็น เกณฑ์ในการประเมินสมรรถนะ เพื่อคัดเลือกพยาบาลวิชาชีพไปปฏิบัติงานที่สถานื่อนามัยขนาดใหญ่ โดยถือว่าผู้ที่ผ่าน เกณฑ์จะคงมีคะแนนในรายการสมรรถนะข้อนั้น ๆ ในระดับมากขึ้นไป จากสเกล 5 ระดับ

5. พยาบาลวิชาชีพทุกคน ควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะเรื่อง ความเต็มใจในการปฏิบัติงานในชุมชน เป็นอันดับแรก เพราะ เป็นสมรรถนะที่มีความจำเป็นในระดับมากที่สุด อีกทั้งเป็นพื้นฐานให้มีการพัฒนาสมรรถนะอื่น ๆ ตามมาด้วย เพราะเมื่อมีความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานใด ก็ย่อมมีความพยายาม อุตุนฝึกฝน หรือพัฒนาสมรรถนะอื่น ๆ ให้เกิดขึ้นโดยง่าย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติม โดยนำผลการศึกษาค้างนี้เป็นพื้นฐานในการวิจัยเพื่อพัฒนาบริการพยาบาลในระดับสถานื่อนามัย และการจัดโปรแกรมการอบรมต่าง ๆ ตามความจำเป็น
2. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติม เพื่อหาคำตอบว่าพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานที่สถานื่อนามัยขนาดใหญ่ในปัจจุบัน มีสมรรถนะที่จำเป็นทั้ง 7 ด้านนี้อยู่ในระดับใด
3. ควรได้มีการศึกษาตัวแปรที่ใช้อธิบายลักษณะสมรรถนะที่จำเป็นในแต่ละด้าน
4. ควรมีการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ หรือปัจจัยที่ส่งเสริมให้พยาบาลมีความต้องการที่จะไปปฏิบัติงานชุมชน หรือปัจจัยที่ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานอยู่กับชุมชนได้เป็นอย่างดี